

NAIESTE HAAAL

ANNA HAAVA, Eesti Naisliidu auliige

Naisorganisatsioonide märgukiri Põllutöoministeriumile, Viru, Lääne ja Saare maavalitsustele.

Nagu selgub ajalehtedes ilmunud kuulutustest, otsivad mitmed maavalitsused oma kodumajanduskoolidele meesjuhatajaid. Allakirjutanud naisorganisatsioonid juhivad sel puhul maavalitsuste tähelepanu sellele, et meesjuhatajate ametisse paremine naiskodumajanduskoolidesse takistab meie kodumajanduse ja üldise kultuuri normaalset arengut ja on seetõttu lubamatu nähe.

Naistekeskooli juhatajaks peab olema kõigepealt isik, kes on vilunud pedagoog ja tunneb hästi tütarlaste eluprobleeme ning suudab kaasa aidata nende lahendamisele. Meesjuhatajaga ei saa aga ei naiskasvandikud ega naisõpetajad arutada puht naise ellu puutuvaid küsimusi, kuna nais-pedagoog, kes igakülgelt seisab ligemal sellele ainevallale kui ka õpilaskonnale, on siin kindlasti rohkem omal kohal.

Teiseks peab iga kutsekooli juhataja tundma seda ala, mida õpetatakse temale alluvas kutsekoolis ning kooli õppe- ja kasvatusesmärgid peaksid olema juhatajale täiesti selged ja omased, ainult siis suudab ta juhtida ja ühtlustada kogu kooli tegevust ja mõjutada selle edukust. Senini ei ole meie teada aga ükski meesõppinud kodumajandust ei teoreetiliselt ega praktiliselt ja seepärast ei saa tema ka siin võistelda naisega, keda väiksest peale harjutatud kodu ülesannetega, kõnelemata naistest, kes omanud erihariduse kodumajanduse alal. Meesjuhataja on kodumajanduskoolis sama ebaloomulik, kui ilma põllumajandusliku haridusega naine põllutöökooli juhataja kohal.

Mõnelt poolt on toonitatud, et kodumajanduskooli juhataja peal lasub ka koolitalu juhtimine, millise ülesandega mees paremini toime saavat kui naine. Sel puhul juhime teie tähelepanu järgmistele tõsioludele:

Olemasolevatest kodumajanduskoolidest on senini kolm meeste ja viis naiste poolt juhitud. Neist kaheksast kodumajanduskooli juhatajast juhivad koolitalu neli naist ja ei ükski mees. Üks meesjuhataja on ise ametisse astumisel sest loobunud, kuna kahe teise käest võeti hiljem talujuhtimine ära, sest et nad sellega toime ei saanud, olgugi, et olid kõrgema põllumajandusliku haridusega mehed. Naisjuhatajatest omab ainult üks põllumajandusliku hariduse ja tema on juhtinud hea eduga nii kooli kui ka koolitalu juba mitu aastat. Kolm naisjuhatajat on aga olnud sunnitud koolitalu juhtima ilma sellekohase teoreetilise ja praktilise ettevalmistuseta. Loomulik, et viimastelt ei või loota kõige paremaid tulemusi talu juhtimisel. Need faktid näitavad selgesti, et ka talu juhti-

misel ei ole mõõduandev sugu, vaid isiklikud võimed ja põllumajanduslik haridus.

Õppe- ja kasvatustöö edukuse mõttes on tingimata vajalik, et kodumajanduskoolide juhatajateks oleksid naised, kellel on kodumajanduslik ja pedagoogiline eelharidus ja vilumus. Kui ei leidu naist, kellel oleks samal ajal ka põllumajanduslik haridus ja praktika, tuleb koolitalu juhtimine usaldada teise isiku — valitseja hoole alla, nagu see on kõigis meeste poolt juhitud kodumajanduskoolides. Pearõhku ei tohi asetada koolitalu juhtimisele ja jätta kool vaeselapse ossa, vaid eeskätt tuleb hoolitseda kooli hea käekäigu ja seal tehtava töö tulemuste eest.

Eesti Naisliidu nimel: (allkiri).

Eesti Maanaiste Keskseltsi nimel: (allkiri).

Eesti Akadeemiliste Naiste ühingu nimel: (allkiri).

*Rahvasteliidu märgukiri naiste koostöö küsimuses
Rahvasteliiduga.*

Eesti välisministerium kui ka Rahvasteliidu Nõukogu saatsid Eesti Naisliidule järgmise märgukirja:

Rahvasteliidu 12-nes üldkoosolek võttis vastu 14-mal septembril 1931. aastal järgmise resolutsiooni, mille ette pani hispaania delegatsioon ja mis puutub naiste kaastööd rahuküsimuse arendamisel. Resolutsioon käis järgmiselt:

„Üldkoosolek, olles veendunud naiste kaastöö väärtusest rahutöös ja rahvastevahelise sõpruse arendamisel, milline on Rahvasteliidu peasihiks, palub Rahvasteliitu uurida võimalusi naiste kaastöö süvendamiseks Rahvasteliidus.“

Hispaania delegaat, esitades resolutsiooni, seletas, et ainult rahvusvaheline üksmeel demokraatiate vahel, naiste mõju suurenemine ja nende otsekohene osavõtt avalikust elust, samuti kui avalik arvamine, nagu see ilmneb ajakirjanduse kaudu, võivad garanteerida kestva rahu, nagu seda korraldavad valitsused Rahvasteliidu kaudu.

Resolutsiooni kava anti läbivaatamiseks kolmandasse komisjoni (desarmeerimise), kus see, peale läbirääkimiste, võeti ühel häälel vastu järgmisel kujul:

„Kolmas komisjon tunnustab üksmeelselt resultaate, mida naiste kaastöö rahu arendamisel juba saavutanud, niihästi üksikisikute mõjutusel kui ka naisorganisatsioonide kaudu. Kolmas komisjon tunnustab ka seda huvi, mis naistel on Rahvasteliidu tegevuse vastu ja selles mõttes näib kasulik uurida naiste kaastöö võimaluste arendamist, eriti praegu, kus Genfi organisatsioon asub suurele tööle ja sammudele, millele võib oma otustav tähendus olla nii rahu alal kui ka üldse rahvastevahelise arusaamise alal.“

(Järg lehekülj 12.)

SISUKORD: 1. Head ja õnnerikast uut aastat! 2. Naise osa kodu- ja rahvamajanduses. 3. Teie ise, õilsad naised! 4. Kirjanduslik veste. 5. Matkaja märkmeid. 6. Siiski on elu ilus! 7. Härrad mehed — kodumajanduse eriteadlased. 8. Eesti ülemaaliste naiskoondiste märgukiri poliitiliste erakondade keskkomiteedele ja riigikogu rühmadele. 9. Kroonika.

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu
Häälekandja

Ilmub
üks kord kuus

TELLIMISE HIND: Toimetaja: MARIE REISIK. Väljaandja: EESTI NAISLIIT. KUULUTUSTE HIND:
1 aasta peale . . . Kr. 2.— Toimetaja kodune aadress: S. Roosikrantsi 4—1. Tel. 453-81. 1 lehekülge . . . Kr. 30.—
¹/₂ aasta peale . . . „ 1.20 Toimetus ja talitus asub: ¹/₂ lehekülge . . . „ 20.—
Väljamaa tellimine „ 3.— TALLINN, SUUR KARJA T. 10—5. TELEF. 446-28. ¹/₄ lehekülge . . . „ 10.—
Üksiknumbri hind 20 senti. Avatud kella 12—2. **Üksiknumbri hind 20 senti.**
Tellimise hind koos „Eesti Naiseaga“ — aastas Kr. 5.—, ¹/₂ aastas Kr. 2.75.
Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

Jaanuar 1932

Nr. 1

VI aastakäik

Head ja õnnerikast uut aastat!

Peatume jälle kord hetkeks uue aasta lävel, — teadmatuses, mis peitub selle rüppes. Eelolev aasta on kindlasti üks murelikumaid, ühtlasi aga ka huvitavamaid ja sündmusrikkamaid, mida inimkond üle elanud.

Eriti meie, naised, kelle tavaline, igapäevane töö koosneb lugematuist pisiasjust, mis tihedalt seotud antud silmapilguga ja sellest olevate raskuste ja väikeste, hallide muredega, oleme hädaohus uppuda igapäevaste murede merre, muutuda kibedaks ja väiklaseks. Kuid ürgem unustagem, et meie oleme ühisuurel määral üldise meeoleolu määravad. On kindel tõsiasi, et seni, kui naised omavad rahu ja kindluse ja mõjustavad sellistena oma ümbrust, ei saa ka üldine meeoleolu langeda. Olgu see kindel tõsiasi meie tugejõuks kogu praegu algava, kindlasti mureliku aasta jaoks.

Ei suuda ja ei taha uskuda, et praegused suured majanduslikud raskused ja segadused ei leiaks lõpulikult siiski lahendust, — et neid lahendab mitte ainult meie kodumaa raskustest tingitud, vaid kogu maailma haaranud hädast välja kasvanud uus, praegu veel mitte väljakujunenud olukord.

Pidagem meeles, et terves suures maailmas praegu paremad inimesed ja targemad pead juurdlevad väljapääsu leidmise kallal praegusest ummikust. Ning kui meie ei taha kaotada usku üldse inimekonna arenemise paremuse poole, siis peab meis süvenema veendumus, et praegused hädad ja kannatused osutuvad kord selleks lütteks, kust inimkond ammutab uued eluvormid, paremad ja kindlamad alused rahulikuks ja õnnistusrikkaks koostööks, kui neid võimaldanud senised tõekspidamised. Raskused ja vintsutused manavad esile iga isiku parimad aga ka ühtlasi pahimad küljed. Alles raskused ja vintsutused paljastavad tõelise isiku. Sellepärast näeme ka praegu rohkem kui harilikul ajal — ühelt poolt abivalmis tööd teiste kasuks, ohvrimeelt ja enesesalgamist, — teiselt poolt aga väiklast kadedust ja kibedust, mille hiiüdsõnaks on „kui minul ei ole hea, siis olgu ka sinul halb!”

Püüdkem arendada endis ja oma ümbruskonnas arusaamist üksteisest, olgem abivalmid ja võtke enesle ette, seadida eeloleva aasta hiiüdsõnaks kogu oma tegevuses, olgu see tegevus ka väike ja piiratud, selle hiiüdsõna, mille omaks võtnud ja mille alusel tegutsenud kogu maailma parimad naised omas ühiskondlikus töös: „Tee teistele seda, mis sa tahad, et nad sulle teeks!”

Tegutsedes selle tähise nimel ja alal hoides iseenestes ja oma ligemates inimestes rahu, kindlat meelt ja arusaamist ligimese hädast, ühtlasi kinnitades eneses usku paremasse tulevikku, võib meil kõigil ka eelolev raske aasta kujuneda õnnelikuks ja õnnistusrikkaks.

Naise osa kodu- ja rahvamajanduses.

Kogu majandusliku tegevuse peafaasideks on tootmine (produtseerimine) ja tarvitamine (konsumeerimine), mille vahetalitajaks on kaubandus.

Tootmismajandus hoolitseb selle eest, et rahva kasutuses oleks küllalt majanduslikke hüvesid, mis vajalikud elunõuete rahuldamiseks ning, et kasvaks kapital, mille abil saaks luua rohkem uusi väärtusi.

Tarvitamismajanduse ülesandeks on hoolitseda, et tootmissaadused saaksid kasustatud otstarbekohaselt inimeste rahuldustunde, tervise ja töövõime saavutamiseks ja et saaks kokku hoitud kapital tootmismajanduse laiendamiseks.

Kui tootmine ja tarvitamine tasakaalustatud, s. o. kui on suudetud rahuldada elunõudeid ja suurendada kapitali, siis on tegemist hea majandusliku olukorraga ehk majandusliku jõukusega. Kui aga elunõuded saavad puudulikult rahuldatud, siis kõneldakse sest olukorrast kui majanduslikust kitsikust. Majanduslik kitsikus tuleb harilikult sellest, et ei jätku majanduslikke hüvesid elunõuete rahuldamiseks, või et rahva osatjõud ei luba enesele muretseda kõike vajalikke tarbeid: sissetulekutest ei jätku vajalikuks väljaminekuteks või väljaminekud osutuvad isegi suuremateks sissetulekutest, mille järelduseks pankrott.

Ajajooksul on välja kujunenud, et mehed korraldavad avalikku majanduselu, nemed tegutsevad tootmismajanduses, muretsedes oma perekonnale sissetulekut kas täielikult rahas, müües oma ettevõtte toodangut, või oma tööjõudu, või osaliselt natuuras, nagu seda tehakse talumajanduses.

Mida suurem on perekonna rahaline ja naturaalsissetulek, seda rohkem võidakse kulutada tarvitamismajanduse korraldamisele, seda paremad on elamise võimalused ja seda kindlam perekonna majanduslik seisukord. Sellest võiks järeldada, et iga perekonna majanduslik seisukord — kitsikus või jõukus — oleneb ainult mehest, tema tootmisvõimest või tema teenistus-tasust.

Kuid see ei ole nii.

Rahuldustunde, tervise ja töövõime saavutamiseks ei ole tähtis mitte rahaline, vaid tegeliku sissetuleku suurus, s. o., kui palju saab rahalise sissetuleku eest osta või muretseda majanduslikke hüvesid elunõuete rahuldamiseks. Rahalise ja tegeliku sissetuleku vahetõlge on oleneb mitte üksnes rahalise sissetuleku suurusest, vaid samuti ka ostetavate tarbeasjade hinnast, nende otstarbekohasest valikust, ratsionaalsest tarvitamisest ning majandaja enese kombineerimisvõimest ja tegelikust tööst.

Kui rahalise sissetuleku peamuretsejaks on enamus mees, siis on tegeliku sissetuleku muretsejaks peamiselt naine. Naise valdkonda kuulub majandusliku tegevuse viimase faasi, tarvitamismajanduse korraldamine ja juhtimine. Tema muudab suurema osa mehe

poolt teenitud rahalisest sissetulekust tegilikuks sissetulekuks, andes sellele veel lisaväärtusi oma oskusega ja tegeliku tööga.

Naine määrab, kuidas kasutada perekonnas majanduslikke väärtusi ja kuidas kooskõlastada väljaminekuid sissetulekute ja väljaminekute ja sissetulekute vahetõlgega. Väljaminekute ja sissetulekute vahetõlge ei olene jällegi mitte üksnes sissetuleku suurusest, vaid ka selle sissetulekuga kokkuhoidlikust käitumisest ja õigest ning tarbekohasest kasutamisest, mille pärast tuleb pidada naist samuti vastutavaks perekonna majandusliku heaoleku eest kui meest.

Ostude tegemisel võib naine oma ettenägelikkusega, asjatundlikkusega ja kalkulasioonivõimega palju kokku hoida ja suurendada perekonna tegelikku sissetulekut ja omas hoolimatuses ja asjatundmatuses võib tema anda raha välja asjade eest, mis ei ole perekonna heaolekule kuigi väärtuslikud, jättes seetõttu rahuldamata olulisemad elutarbed ning vähendades rahulduste kogusummat.

Arvatakse, et naise käe läbi antakse välja kuni 80% perekonna sissetulekust.

Eriti suur osa perekonna sissetulekust läheb naise korraldusel või otse tema käte läbi perekonna toitluse peale. Mida väiksem perekonna sissetulek, seda suurem % sellest läheb toitlusele. Nii on eriti väikese palgaga perekondades väga suure tähtsusega, kuidas naine korraldab toitlustamist.

Naine võib teha sisseostud sel ajal, mil vastavad ained kõige odavamad (näiteks — juurvili ja kartul sügisel), saavutades seega kokkuhoidu ning loovutades summasid veel teiste ostude tegemiseks. Kui aga perenaisel pole olnud ettenägelikkust ning õiget eelarvestamist ega pole kogunud raha sügiseste sisseostude tegemiseks, tuleb temal osta need ained osade kaupade ning maksta turuhinda, mis talve jooksul alatasa suureneb, vähendades seega seda tegelikku sissetulekut, mida oleks võinud luua tema kasutuses oleva rahaga parema majandamise korral.

Ka toitainete valik omab majandusliku tähtsuse. Et kokkuhoidlikult talitada, peab perenaine tundma toitainete väärtust ja teadma, mis on tema perekonnale tervislikult kasulik ja majanduslikult tulusam. Ostes silke ja lõhekalat, ei ole nende kahe toitainete väärtuses pea mingit vahet, kuna hinna vahe on väga suur.

Naine hoiab kokku ka seega, kui tema mõistab saavutada toitainetest nende maksimum mõju. Nii näiteks, kui tarvitada rohkesti liha koos teiste toitainetega, mis samuti kui lihagi rikkad happelistest mineraalühendustest, siis see liha mitte üksnes ei kaota oma toitvat mõju, vaid takistab ka üldist ainete vahetust. Seega osutub teadmatuses liha peale tehtud rahakulutus asjatuks ning isegi kahjulikuks, niihästi tervislikult kui ka majanduslikult.

Lõpuks mõjub toidumajanduses suurelt kaasa veel varadega käitumine. Majandusliikude uuringute abil tehti enne sõda kindlaks, et Berliinis visati prügikastidesse ja raiskvee anumatesse 20 gr. rasvaaineid iga inimese kohta päevas. See sündis kokkuhoidlike sakslaste juures ja seepärast võib arvata, et meie juures ei ole sarnane raiskamine väiksem. Eesti kohta tähendaks see, et päevas läheb asjatult kaotsi 20.000 kg. rasvaaineid.

Samalaadilist kokkuhoidu või asjatut pillamist võib perenaine teostada ka iga teise tarbeaine muretsemisel ja sellega käitumisel.

Kuid olgugi, et suurem hulk naisi korraldavad kodudes tarvitamismajandust, on Eestis siiski ka palju naisi, kes tegutsevad ühtlasi ka tootmismajanduses ning omavad seal suure tähtsuse.

Meie rahva toitlus koosneb peamiselt teraviljast, loomakasvatuse ja aia saadustest. Esimene rühm — teravili — võib öelda, on meeste produtseeritud. Teise rühma — loomariigi saaduste (piima, või, liha, munade) hulk, headus ja väärtus oleneb aga maanaiste kätetööst, nende hoolest, korralikusest ja oskusest. Ka aiandus on suuremalt jaolt naiste tööala — eriti maal.

Nii on naised rahvale toitainete produtseerijad, välja arvatud teravili — mille kasvatamist juhivad mehed.

Kuid meie naised ei hoolitse mitte üksnes oma rahva toitluse eest, vaid nende teened küünivad veel palju kaugemale ja sügavamale rahvamajandusse. Kui jälgime meie väliskaubanduse statistikat, siis näeme, et peaosajäljaveos langeb võile, lihale ja munadele — jällegi samadele — naiste poolt produtseeritud toitainetele.

On teada, et välismaa perenaised on meist nõudlikumad ja ostavad ainult head kaupa, mille tõttu meil ka jäljaveo kontroll olemas, et halb kaup ei pääseks rikkuma meie müügivõimalusi. Naistest peamiselt oleneb, kas ja kui palju produtseeritakse sarnaseid toitaineid, mida sallib ja tarvitab välisriik ja kui palju saab meie riik seeläbi sissetulekuid välismaalt välisvõlgade katmiseks ja nende materjalide ostmiseks, mida meie maa ei anna ega tööstus ei valmista. Nii oli möödunud aastal sissetulek jäljaveetava või, liha ja munade eest keskmiselt 3,5 miljardi senti, mis teeb välja 38% kogu jäljaveo väärtusest.

See on naiste teene produktsioonimajanduses ja maanaistele tuleb vaid panna südame peale, et nad jätkaks oma väärtuslikku tööd veel suurema teadlikkusega ja hoolega, aidates seega kaasa meie riigimajanduse tervenemisele.

Kuid naiste mõju ei jää avaldamata väliskaubandusele ka tarvitamismajanduse korraldamisel.

Nagu teada, kipub väliskaubanduses meil sissevedu ületama jäljaveo, mille tõttu tuleb riigil anda rohkem raha välja kui tuleb sisse. Seega väljaminekud on suurem sissetulekutest. Kui meil aga tuleb maksta

mitte ainult välismaa kaupade eest, vaid veel tasuda välislaenu, oleks riigimajanduse tasakaalustamiseks vajalik, et meie jäljavedu ületaks sisseveo nii palju kui väliskaubanduslikud suhted seda lubavad.

Jälgides sisseveetavate kaupade ja nende tarvitamist satume ühe kurva tõe peale: 40—55-e% sisseveetavate kaupade ostjateks on naised. 1930-mal aastal tegi see rahas välja umbes 4 miljardi senti või 42,6% kogu sisseveetud väärtusest. Tähendab, naiste poolt välismaalt ostetud kaupade väärtus on siiski suurem kui nende poolt välismaale müümiseks produtseeritud kaupade väärtus.

Kuidas saaksid naised mõjustada sisseveo vähendamist, et meie raha ei voolaks mitte välismaale välismaa tööliste ülespidamiseks ja välismaa ettevõtjate kasuks, vaid et meie eesti rahvas saaks tööd, ei kannataks puuduse all ja suudaks tasuda omad välislaenu?

Et vastust leida sellele küsimusele, vaatame milliseid väliskaupu ostavad naised, kui vajalikud need on ja millistest võiksime loobuda. Nende hulka kuuluvad mitmesugused toitained, tekstiilkaubad, sööginõud ja majapidamiseriistad, kosmeetika tarbed jne.

Mis puutub toitainetes, siis langeb siin suur osa teraviljale, siis kala- ja lihakaubale, aia- ja puuviljale ja maitseainetele.

Loomulik, et kui tuleb puudus oma maa leivast, peame seda väljast sisse tooma, sest oleme harjunud leivaga peatoiduna. Kuid küsitav, kas sest puudus tuleks, sest vaba maad on meil veel küllalt, mis võiks vilja kasvatada ja töötajatest ei ole meil ka puudus. Tuletame meelde sõja ja eriti okkupatsiooniga, mil teragi ei saadud sisse vedada, vaid kus okkupatsioonivõimud veel välja vedasid igasuguseid toitaineid, kuid nalga meil siiski ei olnud.

Liialt hellitatud oleme välismaa saiajahuga. Kuigi välismaa jahu peetakse paremaks oma valgema väljanägemise ja suurema paisuvuse pärast, ei jää kodumaa sai omas maitsevuses ja toiteväärtuses sellest millegiga taha ja meie sepik on ka oma toiteväärtuselt kindlasti kõrgem Ameerika saiajast. Ameerika, kelle nisu ja saiajahu meie nii ohtralt tarvitame, propageerib oma rahvale ja eelistab sepikut peenele saiale, sest temas on alles need vitamiini- ja valgurikkad osad, mis puuduvad peenjahul, mille ta saadab meile, kui omale vähem kõlbuliku. Ei teeks viga, kui tarvitaksime välismaa valgemat jahu pidulikkudel juhtudel, kuid igapäevaseks tarvitamiseks on see luksus, millega perenaised õonestavad oma maa ja rahva, seega ka enese jalgealust.

Nisu eest on 1930-mal aastal välja antud ligi 5.50 miljonit senti.

Riis on toitaine, mis veetakse meile täielikult välismaalt ja 1930-mal aastal 42 milj. senti eest. See summa on täiesti asjata välja antud, sest oma toiteväärtuselt on riis täielikult asetatav kodumaa tangudega. Kuid veel kurvem on, et sisseveetavate ainete nimestikus leiame isegi odratangu.

Täiesti lubamatu nähe on, kui tarvitame välismaa sealih ja rasva, sel ajal kui meie talupidajatel pole kuhugile omi sigu panna. Ka ei ole see Ameerikast toodud rasv sugugi väärtuslikum kodumaa omast, vaid vastuksa. Veel 1930-mal aastal anti selle eest väljamaale ligi 57 milj. senti.

Eesti on rannariik, kus kalamehed tihti hädas oma kalasaagi realiseerimisega, kuid sellegi peale vaatamata veetakse aastas ligi 100 milj. senti eest meile kalu rohkem sisse kui välja. Suurem osa langeb sellest muidugi heeringate arvele. Perenaised olgu teadlikud selles, et kui nad võtaksid heeringate asemel rohkem silke tarvitusele, millest vähese vaevaga võib kombineerida õige mitmekesiseid toitvaid roogasid, siis nad

hoiaksid aastas Eestile kokku keskmiselt 200 milj. senti.

1930. a. veeti Eestisse puuvilja 83 milj. ja mitmesugust aedvilja 23 milj. senti eest. Samal ajal on meie aednikud ja talupidajad mures oma puuvilja ja aiasaaduste turundamisega. Sisseveetavate puuviljade eesreas seisid varem apelsinid, viimasel aastal aga rosinad ja korindid.

Suur summa, 1930-mal aastal ligi 13 milj. on antud välja kuivatatud puuvilja eest. Taludes aga söödetakse tihti mahalangenud õunu sigadele, sest et ei leidu neile turgu. Tähendab, meie maal on väärtusi, mida meie ei oska õieti kasustada ja seepärast maksame hulk raha välismaale.

(Järgneb.)

Alma Martin.

Siiski on elu ilus!

Anna Haava auks.

„Vaba olla!

Vaba nagu Jumal!

Kõigest kõrgem ürgses üksilas.”

Šinto usu järele muutuvad esivanemad jumalateks. Kõik maine haihtub neist, jääb vaid — jumalik vaim...

Idamaaine tarkus märkab, kuidas inimese füüsilises elus aastatega teravneb mõistus omades tihti kristallset selgust. Inimene heidab enesest

liigse kirglikkuse- ja isiklikkuse ballasti; vabaneb väiklusest ja tõuseb mõtteilma puhtasse, kargesse õhkkonda kuni viimaks — kujutletavas hingede asulas — muutub täiuslikuks nagu mõiste jumalast.

Usundi alusel püsib idas esivanemate, vanemate ja üldse kõrges eas seisvate isikute austamine.

Meil puudub selletaoline usund. Kuivõrd elav peaks olema meie huvi isikute vastu, kes pika,

Teie ise, õilsad naised!

(Tänuõnustuseks Tallinna Naistklubile)

24. XI. 31.

„Jubilate! cantate!”

Heliseb mu tuulistuba,
Kajab minu väike kamber,
Uks ning aken lauluhelgis.

Minu tuulistoal on tuge!
Kaitset minu laulukambril,
Minu musta maremetsa
Võtnud hellalt valgust heita
Kaitsevaimud Lindalinnast —:
Teie ise minuga!
Teie ise, õilsad naised,
Minu õed minuga!

— Vabamaks nüüd valdan te!
Läbi oru, üle mäe,
Lindprüi lendan jälle lauldes —
Tuhisegu turled väes!
Olgu kibuvitsad ees —
Seisku sortsid nagu sein —
Mina lendan, lendan jälle,
Näen jälle päiksepaistet,
Taevasina jälle näen —
Teie hingest ilu loen.

„Jubilate! cantate!”

Heliseb mu tuulistuba,
Kajab minu laulukamber,
Uks ning aken lauluhelgis —
Sest et teie minuga!
Teie ise, õilsad naised,
Minu õed minuga!

Anna Haava.

Kirjanduslik veste.

Kirjanduslikke uudiseid.

Eesti memuaaride-kirjandust on jällegi rikastanud K. A. Hindrey oma „Elukroonika” V. köitega, mis kannab nime „Tõnissoni juures”. Huvitavalt, teatava paeluva kergusega kirjeldab autor siin oma isikliku eluga seotud juhtumuste kõrval 1905. aasta sündmusi, omalaadiliselt käsitledes seda meile nii tähtsat ajaloojärku. Kuna Hindrey pole tegelik poliitikamees, ei avasta tema mälestused uusi perspektiive ega too ka senitundmatuid fakte esile; ta vaid annab üldpildi olukorradest mitmekesiste üksikasjade ja meeoleoluliste momentide varal. Kuigi lugedes tundub paiguti pealiskaudsust ja kirjeldatavate sündmuste vahel side ajuti puudub, ei saa seda autorile pahaks panna,

vaimselt ärksa elu kestes on selgitanud mõistust ja terandanud meelt, ning tõusnud nii „kõigest kõrgemale,” — mõttevalla täiuslikkuse õhkkonda.

On ju meil sarnaseid inimesi olemas.

Ent vähe paistab meil olevat aega sedalaadi huvide arendamiseks. Suurem jagu inimesi seisab tahes või tahtmata — erandliku truudusega kõikvõimsa „kuningas-mateeria” teenistuses sammudes kaasa ta võidukäigul, rind dekoreeritud kas või ainult kujutletavate aumärkidega, reaalse, käegakatsutavate võitude arvel... Sellane on juba elu proosalik külg. Nii kõlab elu äripäevakäsk.

Kuid aegajalt tuksatab midagi ka ainelise raudrüü alla pugunud rimmas: too on nälg ning janu vaimu järele.

Siis suundutakse sinna, kus hõljub vaim; olgu see kirik, teater, kõnesaal, või kõlakoda.

Siis tõmbub piir püha- ja äripäeva vahele; siis süüvitakse endasse.

See metamorfoos või teisumine toimub harilikult õhtuti, sest õhtu — ja osalt öö — on määratud inimesele puhkuseks — mitte ainuüksi une kaudu.

On olemas kauneid, kaua meelepäivaid õhtuid. Vaimuküllaseid, õilsaid.

26. nov. 1931. oli too. (Tallinna Naisklubis.) Tuldi kokku kaunihingelise luuletari Anna Haava nimel. Suleti ukseid piiriks endi ja välisilma vahel. Ehiti ruum lilliga. Süüdati tuled ning avati hinged iluhelidele.

Kõneldi paljuarmastatud laulikust, lauldi laule tema sõnadel ning kanti pidulikult ilukeeles ette tema võrratuid hellõrnu, paiguti väkteravaid, tuliseid luuletisi.

Seda toimiti innuga, andumusega. Sügavahingeliselt, soojalt.

Kes kõneles? Kes laulis või kes deklameeris? — Ons nimed tähtsad? — Ei!

Tähtis on vaid see, et ruumis lehvib luule, sõna- ja mõtteilu Anna Haava vaimuna, kajastudes paljude naiste hingedes.

Luulevõlus tajusime taas teistlaadi maailma, kui on meie hall, väsitav, rõõmuvaene, lootuslage äripäevane maailm.

Oma endi mitmekesist siseilma tajusime tol õhtul ja leidsime, et meil on luuletajaga kokku puutepunkte hingeelamuste vallas: meis kõigis on kas või ainult terake toda rahutut eluväärtuste otsimise- ja hindamisevaimu, mis ajab laulikut otse valuliku innuga uurima ja kaaluma enda seesmist olemust igast küljest; piitsutama end ajuti kibedate etteheidetega ning taas hellitama ja paitama võrratu emalikkusega ning liigutava südamlikkusega.

Samal moel kohtleme meiegi iseendid vahel päris alateadlikult.

Sellepärast haarabki Anna Haava luule meid, naise, nii võimsalt, sellepärast tundub ta meile nii lähedana ja omasena.

Süüvigem ainult temasse, siis võime emmata raamatut nagu lemmiklast ja hõisata:

sest oma intiimse jutustamisviisiga oskab ta lugejat nii veedelda, et meelsasti rahuldutakse sellega, mis on antud, ega hakata nõudma, mis ei sobiks suuremate pretensioonideta esitatud mälestustekogusse.

Palju huvitavat sisaldab raamat „Postimehe” toimetuse siseelu kujutavais ja üksikuid toimetustükkmeid iseloomustavais osades. Need leheküljed moodustavad raamatu kultuurajalooliselt tähtsaima osa; eriti kõik see, mis puutub „Postimehe” peatoimetajasse Jaan Tõnissonisse, kellest Hindrey käsitlusel saame selgepiiridelise ja vististi õige tabava pildi. Jaan Tõnisson tundub — kui lugeja raamatu on käest pannud — selle peakujuna, kogu muud tegelaskonda ületava keskusena, mille kõrval varju jääb ka autor ise.

Mis puutub tõlgetesse, siis tahaksin lugejate tähelepanu juhtida „Valiku” kirjastuse väljaannetele. Kirjastuse eesmärgiks on pakkuda ainult head ja väärtuslikku kirjandust. Muuseas olgu „Valiku” kirjastusel ilmunud teostest mainitud kaks haruldast raamatut: prantslase André Chamson'i „Maantee mehed” ja Islandi kirjaniku Gestur Pálsson'i „Novelle Islandist”.

Chamson'i „Maantee mehed” võib julgesti võistelda maailmakirjanduse silmapaistvamate suurteostega: see on tiheduselt, koondatuselt ja selguselt ületamatu, eluläheduselt võrratu teos. Pisut

vähem kui kahesaja leheküljeline raamat annab nii täielise ja mõjuva läbilõike tõsielust, haarab nii sügavale inimeste olemasolu sisimasse omapärasse, et mõjub tugevamini ja kestmalt, kui paljud rikad romaanid oma lehekülgederohkusega. „Maantee mehed” ei ole kirjaniku käega ümberkirjutatud elu, see on elu ise, — väljalõige meie kõigi igapäevasest elust kogu selle püsikestvuses ja näilises mitmekesisuses. See raamat sunnib elu armastama, sunnib elada tahtma. Niisugune peab olema hea raamat.

Pálsson'i novellid ei haara nii sügavasse, kuid oskavad ometi tabada väga palju iseloomustavat, suudavad kergitada mõningaid katteid ja näidata inimesi sellistena, millistena nad ise ei tahaks nähtud saada. See on raamat täis teravat, kuigi varjatud irooniat. Autor näeb läbi tavalise korrapärasuse maski inimeste väikluse, hingelist närusust ja enesearmastust; ta ei tee selle puhul suuri sõnu, ei noomi, isegi ei naera. Kuid lugejas tekib ometi piinlikkusetunne, ta tunneb häbi iseenda ja teiste pärast. Kas tõesti oleme kõik säärased? küsib ta tahtmatult. Ja vastab: jah, oleme küll, kahjuks.

Jõuluks ilmus „Valiku” kirjastusel peamiselt noorsole ja kirjandusajaloost huvitatuile saksa kirjaniku Georg Ebersi romaan vanast Egiptusest „Uarda”, mida julgesti võib soovitada kõigile, kes

„Sa oled ju minu! Oled pärit mu enese rinnasügavusest! Juba siis, kui ei tunnudki veel sind, aimasin su olemasolu oodates sõnu, milledesse nii hästi mahuvad mu lugematud meeleolud, mu hinge tõus ja mõõn!...”

Laulik on valanud värssidesse meie hapramadki meeleliigutused.

Ta on osanud lugeda inimhinge tulikirja, on kuulnud ja tabanud südame minoorseid nukrusviise, kuid samuti ta ülevaid, võidutsevaid õnnelõhkeid.

On aimanud ja ette näinud meie hirmu- ja ahastusehetkeid, mil oleme hukkumas ja eksimas oma endi olemuse keerdkäiges, labürintes nagu rändaja lumetuisus, kus kõikjal vaid —

„Üks vihin, üks mühin kui salahõisk.

Kus maa! Kus taevas? — Kõik ühte kuju...”

Ent tuleb lootuski luuletiivul — tasa ja õrnalt:

„Kuid okstes üks väike linnuke

Pää peitnud üsna sulgisse —

Ja heledas kevadunenäos

Poolhõisu, poolhellu ta häälitsetes...”

Kas pole meie, inimlapsed, kõik sarnased linnukesed, kes keset meeleheite-talitormi vihinat ometi aegajalt söandame poolhõisu, poolhellu häälitsete elujaataval kevadviisil? —

Söandame ometi elada, kuigi elu on sageli mõttetu maskeraad, „jumalik vaid mardinali,” kus võid küllaldaselt imetleda valelikkuse ja kahepaiksuse virtuoose,

„... kes poosis
paljupalgselt nagu komme,
siia-sinna koosis,
võtavad võrratuid maskisamme —
riskides elu- ja surmasõitu,
ajavad taga õnne ja võitu! —

Kes nagu „poolkogemata, maski pähe indiaanlaste kombel skalpeerivad armast kaasinimest, kui tal on mehisust üldisesse mardimõllu ilmuda lausa loomuliku näoga...”

Hoolimata skalpeerimise hirmust leidub katmata palega inimesi, kes on valmis kannatama tõe ja õiguse nimel.

Noile kangelasile on pühendanud laulik read, tulised, kindlad:

„Võid hävineda ülivõimu ees!

Võid uhkelt hukkuda ja surra!

Kuid kukalt kummardada

Ees selle ilma saajapäise vale

Ja alistuda alatusele —

Ei!!” —

Kukla kummardumiseks omakasu nimel on elus alati tuhat võimalust ning on olevusi, kes nõuetavaid kummardusi sooritavad silmipilgutamatult olles unustanud enda tõelise päritolu, mille kohta luule lausub:

„Kes oled, inim’, aulsast soost,

Kes vabaks-sündind Jumalas...”

Vabaks-sündimisemärgi kandja saavutab harva suuri ainelisi võite.

ajaloolisi romaane armastavad lugeda. Autor oli ise Vana-Egiptuse elu-eluga põhjalikult tuttav ja on osanud romaani põimida nii palju üksikasjalist faktilist materjali, et romaani lõpetanud, on lugejal tunne, nagu saabuks ta tõelikult teekonnalt kaugesse minevikku.

M. S.

Matkaja märkmeid.

BUDAPEST.

Veel on meeled Viini kütkeis: paistab, nagu liiguksid alles Schönbrunni jumalikus pargis, roniksid Püha-Stefani kiriku 137 meetri kõrgusse torni, lippaksid piki Mariahilferstrasse't, et vaadelda vitriine ja võrrelda kaubahindade seisu seal ja mõnes teises raioonis, ehk siirduda sööma võrratuid viinivorstikesi mõnes väikeses, intiimis lokaalis, sõnaga — ripud mõtteliselt alles Viini küljes, ent tegelikult istud juba kiirrongis ja kihutad Ungarisse — hõimudele külla.

Näe, ilmuvadki siin-seal lagedale tõmmunahksed, mustasilmased madjarid. Sale, elav noormees on valmis teenima sõitjaskonda raadio alal: paari šillingi eest võib rongis, enda kupees kuulda ungari muusikat ja laulu. Hurmav! Seda peab tingimata nautima! Lühikese ajaga on ühendus loodud. Asetad klapid kõrvadele ja oledki helidevalas. Kõlab ungari muusika: vahel vallatult — üle-

meelik trall, vahel kirglik — kurb, kaebav või hoogne, bravuurne mustlasviis, mis teeb soojaks põhjamaalasegi jäise rinna...

Rong vurab viljarikkal ungari legendikul. Nurmedel ane- ja seakarjad, hobuseid, lehmi. Perspektiivis valged majad punaste katustega. Naudib silm maalilist pilti, kõrv melodilist laulu. Sööd magusaid, magusaid viinamarju ja naeratad tuju küllasele kunstnikule, kelle laulu lõppakkordi saadab temperamentne käteplagin seal, kuskil Budapesti saalis, mida ei näe, aga aimad ja kujutled.

Viitunnine sõit näib nii lühikesena, et tunned suurt pettumust pimeduse tulekust ja lauluhelide katkemisest.

Vaatepiiril siravad tuled, — avamäng Budapesti üllatavale valgussünfooniale.

Seal sa oled, hõimuriigi kuulsusküllane, ülistatav pealinn!

Peatume. Paarkümmend eestlast piiratakse ümber sõbralikult naeratavaist inimesist: ungarlased tervitavad matkajaid tulipunaste roosidega ja soojade sõnadega (tasumuseks ühe Eestis korraldatud vastuvõtu eest).

Need temperamentsed olevused — meie hõimud? — Imelik! Päris eriskummaline!

Näilikult pole midagi ühist meie vahel: teine välimus, teine jutuhoo, teine lahkus ja viisakus, kõik — teine! Aga siiski, — ei valeta ju kiri...

Aatelisel, eneseletruul, otsekoheisel inimesel on sageli nagu laulikulgi

„tare taeva all,
ümber tare pilvivall,
seinte turbeks tuuled suured
varjuks marumühinad...”

Ent ta päralt on vaimusuurus, mida ei suuda keegi kunagi võrandada ega ära sahkerdada.

Tolle suuruse ees seisame sageli nagu keeruliseima mõistatuse ees: ei midagi maise mõõdupuuga mõõdetavat, ei midagi kullaga ja hõbedaga hinnatavat, ainult „leegitsev hing, mis tõuseb tulilinnuna uuesti ja uuesti oma enda põlemise tuhast...”

Kuid milline võim, milline jõud sisaldub ses vaimuväljenduses!

Mööduvad aastasajad. Sammeldunud ju lauliku haud, koltunud loorberivanik ta kalmul, — vaim elab igavesti...

Tõusevad **uued laulikud**, uued vaimukangelased, kuid kõik nad — vanad ja noored — kannavad endi hingeväärtusi samas suunas — elu puhastamise ja õilistamise suunas.

Meie kõik, kes meie vaid sorime elu ainelise pühkmekasti kallal, — otsides enda pisitillikese „mina” pühade soovide ja nõuete täitmist ja rahuldumist, — vajame toda puhastamist ja õilistamist rohkem, kui ise sageli märkame.

Meie elumõte tikub tihti piirduma vaid mõnulemisega: söömisega ja joomisega laia elupeo-

laua ääres, kus käsi peseb kätt nii väga liigutavalt...

Laulikud aga enamalt jaolt „loodud on võõraks maailmale,” ning nende tee käib üle „üksindusookeani”.

Sellepärast ärgem imestagem, kui laulikud ei ilmu kutsete peale, kui neid ei veetle

„kõik uhked tseremooniad
ja lilled ja käteplaginad
ja piduküünalde rõõmulik läik.” —

Lauliku süda hindab vaikset kodu. Enda lauludki pühendab ta lihtsameelseile inimesele, sageli kodutuile.

Kui imelikuna see ka ei näi, aga kuulsus ja au ei tähenda laulikule veel mitte õnne.

On inimesi, keda kuulsuseiha ahvatleb isegi roimale.

Laulik aga pajatab:

„Mu lauliku pärg — ta võtke!

Eks võtke ta omale!

Liig külm ja raske ta minule!” —

Kas pole see pillamine?! — Lausa sõgedus?!

Ei seda salgagi luuletaja. „Jumala sära toovad laulikud taevast, pillavad teda maailma ning nutavad siis ise

„kodutult, naljas ja külmas —

nood kerjused-jumalad kaines maailmas.”

— Kuidas võib harilik, kokkuhoidlik kodanik täielikult mõista sarnaseid „pillajaid”, kuna ta ise ju eluag orjab vaid pisikest kauka-jumalat...

Näidatakse linna igast kandist. Palju ilu, palju imposantsust, lugupidamisele sundivat; kõrget kunsti hoonetes, ehitistes ja monumentides.

Ungarlased mõistavad ja suudavad nähtavasti kõik tähtsamad momendid rahva ajaloos jäädvustada graniidis ja marmoris. Maailmasõja lõpptulemusena kaotas Ungari suured maa-alad.

Ühel Budapesti keskplatsil on püstitatud iga ilmakaare poole üks kunstiteos, mis kujukalt näitab Ungari küljest ära rebitud maakohtade kannatusi ning ülekohut, mis tehtud Ungarile rahvusliku iseolemise põhimõtte seisukohalt vaadates. Kaotus on läinud otseteed südamesse igale ehtsale ungarlasele. Sellest räägitakse tihti, igal enam-vähem soodsal juhul. Keegi teeneline vanem ametnik võttis Ungari maakaardi. Seletas: „Vaadake, sõbrad, nii suur oli Ungari enne maailmasõda, aga nüüd on ta sarnane!..”

Kuid meie saame oma maa tagasi! Kui ei näe seda mina, siis näeb mu poeg, või pojapoeg...” — Ja otse õudselts läigivad ta silmad tasuihas. Ei meil ole sarnast kirglust!

Meie isamaa-armastus on jahe nagu eesti sügisõhk, ungarlasel aga — kõrvetav kuum, nagu lõunamaa päike.

See kuumus väljendub igas sõnas, igas teos ja liigutuseski.

Kas seisad Gerhardimäel või Donau kaldal vaadeldes maalilist linna, suurejoonelisi sildu ja kõrgeid, stiilseid torne, maitset Margareetasaarel väävlihallikast tervisvett või naudid ilutulestiku efektsust ja hiilgust, ikka lausub su saatja, ungari naise ehk mehe hääli erilise rõhuga: „See on meie Budapest! See on meie Ungari!”

Ja kui keegi ei lausu noid sõnu, siis võid neid lugeda näoilmeist ja kõnetoonist.

Sõit Budapesti on muu huvitava kõrval õppetund patriotismis. Vist pole selles teesklemist...

Lahkujale tuuakse jälle lilli. Noorim matkajaist (8-a. põngerjas) saab armastusväärset ungaritädilt karbitäie puuvilja: maitsekalt on reastatud viinamarjad, virsikud, õunad. Mahlase, küpse puuvilja vahel ringleb kitsas puna-valgeroheline pael...

— Ära unusta, nautija: sarnast toredat vilja annab **Ungari** maapind! —

Ja tõesti, maitstes toda vilja mitu päeva hiljem, kaugel Ungarist, teisel pinnal, teise rahva seas, mõtled erilise hellusega — Ungarile. Kas oli erakordselt üllatav saada kinki võhivõõralt naiselt, või kõneleb veres siiski hõimlussäde?

Kas tehti kink hõimlustunde käsul või on lõunamaalased ikka nii kenad ja helded? — Itaalias saame ehk apelsiine kingiks?! (Järgneb.)

Käo Orvik.

Tuhandekandine, särav imeasi on lauliku hing.
Kandlana heliseb ta isegi tuule puudutamisel:

„nutab jumalist nuttu,
naerab jumalist naeru.”

Kuigi isiklik elu on laulikule vaid

„... põgus ja rahutu unenägu —
... võitlus- ja kannatus- loobumusahel”

siiski üllatab luuletar meid veel elu õhtupoolekul
kõlaya kiidulauluga samale julmale, ihsale, kuid
omcti suurepärasele elule:

„Siiski on elu ilus!
Ilus ja hunnitu-suur.
— Kõndinud mina ka madalusteed,
Juhtinud siiski mind jumalusväed;
Keset ka saatuse pimedat
Loonud hing lootuse ilula;

Võitlustes — surmaga varju all

Minuga jäänud mu Elulaul.

Armastan sind — Sa, minu Elu!

Läbi kõigi taevaste kostab see ilu! —

Ise nii habras ja õrn hoiab luuletar enda kättes
ometi päratu suurt jõudu, kandvat ideed —
elu ja atamist igal kujul, kõigis tingimustes. See on jõud, on väärtus!

Püüdke laenata laulikult toda jõudu, toda väärtust!

Tulgem tihemini kokku nautima vaimu; las-
kem Anna Hava, puhtal, lihtsal, õilsal luulel
mõjustada endi meeli. Hoolimata raskusist hüüd-
kem koos laulikuga: „Siiski on elu ilus!”

Viigem see hüüd enestega kaasa uude aastasse.
Olgu ta pandiks meie õnnele.

Julie Steinmann.

Härrad mehed — kodumajanduse eriteadlased.

Hiljuti võisid tähelepanelikumad lugejad aja-
lehtede veergudel must-valgel imetleda kuulutust,
et X. kodumajanduse koolile otsitakse juhatajat-
meest. Koolile, milles tütarlastele õpetatakse keet-
mist, majapidamist, kudumist, kodukorraldamist ja
tuhat teist ainet, mis kõik kuuluvad traditsioonili-
selt naise tegevusvalda ja peavad temas arendama
tema nõndanimetatud „loomulikke” kalduvusi, või
kui me hoopis kõrvale jätame kurikuulsa loomulik-
kuse väite, mis lihtsalt naist peavad ette valmistama
ülesannetele, mis temal praegu enamikus on
veel täita.

Kuulutusest üllatatud, tundsiime huvi ka asja
lähema käigu ja tema tulemuste kohta. Need ei
lasknud end kaua oodata, sest kus peaks puuduma
mees, kes ei tunneks end olevat kutsutud ükskõik
missuguse direktori kohta täitma. Nii leidis ka kõ-
ne all oleval juhul direktori kandidaat, noor, üli-
kooli vaevalt lõpetanud agronoom, kes oli vaevaks
võtnud meheks sündida ja sellega omandanud pas-
separtuu elus igasugusele kohale, direktori koht
enne kõike. See sündimisest eesõigustatud olevus
valitigi väljakuulutatud kohale, nagu see teisiti ei
või ollagi ja kindlasti ei jää ka kinnitamine tule-
mata, sest nähtavasti ei leita meie tütarlaste ma-
jandusliku hariduse juhtivates ringkondades midagi
ebaloomulikku selles, et seda haridust korralda-
vad ja tegelikult läbi viivad täielikud vähikud sel
alal.

Muidugi vähikud, sest kodumajanduse osakon-
da ülikooli põllumajanduse teaduskonna juures ei
ole ja meie teada siiaamaani ühtki kodumajanduse
eriteadlast meest Eestis ei ole samuti. Ka ei ole
kuulda olnud, et kuskil mehed oleks oma tegevus-
alaks soovinud võtta kodumajandust, väljaarvatud
juhud, kus kuskil üks vähekenegi paremini tasutav
koht vabaneb. Siis on mees valmis võtma kas või
põrandapühkimise eriala juhtimise, sest ta on ju-

malast määratud juhtima kõike, mis maailmas iga-
nes sünnib.

Oleme harjunud paljuga. Näinud, kuidas me-
hed kavatsevad ja üles ehitavad kallid rinnalaste
kodud, kus ei ole kohta lapse pesemiseks ega mähk-
me kuivatamiseks, kus lastetuba ei saa tuulutada
ega haiget eraldada. Oleme näinud lastekodusid,
jällegi kalleid eriotstarbeks ehitatud maju, kus kõik
tarvilikud seadlused, nagu kätepesu seadlused ja
muud juurekuuluvad asjad on arvestatud täise-
liste mõõtude järele, kuna härradel arhitektidel
meelegi ei suvatsenud tulla, et tegu on teistsuguste
tarvitajatega ja nende erimõõtudega. Oleme näi-
nud meeste poolt kokkuseatud õpperaamatuid nais-
kutsekoolidele, mida ei juleta õpilastele kätte anda,
kuna nad on täiesti vähiklikud.

Oleme kuulnud, kuidas härra koolinõunik, —
endastmõistetavalt on koolinõunikud ainult mehed
— pitsikudumise eksamil kutsekoolis õpilastele liht-
südamliku avameelsusega seletab, et tema midagi
ei tea asjadest, mis ta eksamil kuuleb ja näeb ega
oska oma mehekssündimise üleolekus aimatagi, mis
mõtteid niisugune seletus peaks tekitama erksama-
te õpilaste peades meie hariduselu juhtimise kohta.
Kui meie majapidamis- ja kutsekoolid siiski pole
üsna rappa kinni jäänud, siis tänu asjaolule, et on
leidunud eriharidusega ja erihuvidega naisi, kelle
asjatundmist ja kogemusi kasutatakse lihtsalt nõu-
küsimise korras, ilma mingi vastutasuta, sest on
endastmõistetav jälle, et naise oskused ja aeg mi-
dagi ei maksa, et neid võib ekspluanteerida igal alal,
seltskondliku heategevuse korras.

On olemas üks väide; mis meeste poolt niisu-
gustel juhtudel ette tuuakse. See on väide, et mees
peab perekonda ülal pidama, kuna naine enamasti
mehe poolt on kindlustatud. Siin toonitavad mehed
palga sotsiaalset laadi, mida nad aga muidu abso-
luutselt eitavad. Proovitagu näiteks, mis ütleb in-

sener, advokaat või muus elukutses mees, kui temale seletatakse, et ta palganorm on mõeldud mitte ta isiklikkude teenete eest, vaid perekonna ülalpidamise võimaldamiseks. Põlgusega lükatakse niisugune väide tagasi.

Enamasti näeme niisugust pilti tütarlaste koolides, et direktor endastmõistetavalt on mees, kasutab palga, korteri ja muud juhtiva kohaga ühenduses olevad hüved. Tema kõrval seisab aga inspektressina naine, kelle õlgadel lasub tegelik töö. Enamasti deklareerib ka uus direktor ametisse astumisel, et tema ei kavatse valitsevat korda muuta, vaid palub oma abilist endiselt juhtida ja korraldada. Au, amet ja palk aga kuuluvad temale, nii on kuskil kõrgemal pool kirjutatud.

Kodumajanduse koolis, mille juhiks astus noor, vaevalt koolipingilt tulnud agronoom-mees, ei ole lugu selle poolest teisiti. Ka siin deklareeris uus juht, et tema neist kooli asjadest midugi midagi ei tea ja et töö endiselt jääb juhtida inimese hooleks, kes seda siamaani on teinud. Asi on kõi-

giti korras. Meeste ülemvõimu kants püsib endiselt kõigutamatu, naiste eest on kõik kohad ja paigad endiselt kinni. Tema kõlbab ja — nõu andma, kõlbab tööd tegema, kuid ei kõlba au vastu võtma. Ime, et meil siiski on olemas mõni naisdirektor. Ei ole vist palju arvatud, kui oletada, et ka need varem või hiljem kuidagi kaovad puht meheliiku ideoloogia elluviimise surve all.

Kogu asi on uueks tungivaks manitsuseks naistele, mitte puhkama jääda poliitilise üheõigusluse loorberitele, vaid oma seisukorra eest valvel olla. Küsimuses ei ole mitte võim, kas mees või naine. Küsimuses on asi ja selle edu. Tütarlaste üld- kui ka kutseharidus on alad, mille juhtimine peab kuuluma naistele. Ainult naiste poolt võime oodata kodumajanduse arendamises seda initsiatiivi, mis on tarviline selle ala tõstmiseks järjele, millel ta õieti peaks olema. Vähemalt sel alal ei peaks meestel tõepoolest olema mingeid pretensioone, on nad ju nii ütlemata üleoleva käelõigutusega selle kuulutanud naiste ülimateks ja loomulikeks ülesandeks.

Eesti ülemaaliste naiskoondiste märgukiri poliitiliste erakondade keskkomiteedele ja riigikogu rühmadele.

Äsja kätte jõudnud aasta töötab saada poliitiliselt väga elev. Seisavad ees mitmed poliitilised valimised — esijoones riigikogu valimised, millele aasta lõpul järgnevad omavalitsuste valimised. Peale selle, nagu meie teame ajakirjandusest, ollakse praegu tõsiselt tööl riiklikkude reformide, eeskätt põhiseaduse muutmise väljatöötamisega, millise töö tagajärjena on võimalik veel sel aastal põhiseaduse muutmise rahvahääletus. Praegune raske aeg ja majanduslikud mured hoiavad meeled ärevil ja selletõttu võib ka valimisteeelne meeleolu muududa väga pinevaks.

Eelseisvas võitluses, niihästi valimistel kui neile järgneval tegelikul tööel ei taha naised omas suures hulgas jääda vaikides pealtvaatajaks. Eriti praegune, enneolematult raske olukord sunnib ka naist tegelikule kaastööle kõigil meie riigi elualadel. Ei ole loomulik, et ka edaspidi peaaegu ainuüksi mehed määravad niihästi meie poliitilise kui majandusliku elu suunad, kuna ometi ka naine — eriti just ka majanduslikul alal — osutub ülitähtsaks teguriks.

Naisorganisatsioonide keskkondiste omavahelisel nõupidamisel, milline peeti mõeldunud aasta novembri lõpul, jõudsid meie organiseeritud naiste esindajad üksmeelselt otsusele, et nad peavad energiliselt asuma tööle ka meie riigi avalikus elus, poliitika alal. On ebaloomulik, et meie riigi esinduses, riigikogus, on praegu 99% mehi, kuna üle poole meie riigikodanikest on ometi naiskodanikud, kellel sellega, et nad omavad poliitilised õigused, lasub meestega ühesugune vastutus meie seadus-

andlise töö ja üldise poliitilise suuna eest. Et nais-esindajate arv tulevas riigikogus peab kasvama, et see on hädavajalik kogu meie rahva huvide seisukohalt, — see üldine veendumus ei vajanudki pikemaid seletusi.

Pikemalt kaaluti küsimust, kuidas naised peaksid minema valimistele. Kas peaksid tulevasteks valimisteks kõik naiskodanikud, vaatamata maailmavaatelistest erinevustest, ühinema ühiseks valimisblokkiks ja minema valimistele naisnimekirjadega, või aga peaksid naised koonduma olemasolevate erakondade ümber — valides omale erakonna, milline vastaks tema poliitilistele tõekspidamistele ja nõudes selle erakonna nimekirjades läbiviidavat kohta ka nais(esindaja)le? Pikemate läbirääkimiste ja kaalutluste järele asusid naised viimasele seisukohale. Oldi veendunud, et meie naised on poliitiliselt seevõrd arenenud, et neil ei puudu siduvus olemasolevate erakondade põhimõtetega. Sellest siduvusest oleks aga raske loobuda. Pealegi seovad naiskodanikku meie riiklise elu arenemisel üldpoliitilised huvid mitte vähemal määral, kui nende küsimuste lahendamine, mida eriti naiskodanikud ootavad tulevaselt riigikogult. Ning just nende viimaste küsimuste lahendamine osutub kindlasti tõenäolisemaks, kui naised rohkem arvul on esindatud kõigis meie erakondades ja neid püüavad mõjutada ka naiste huvide kaitseks.

Huvitava ja väga elava nõupidamise tulemusena otsustasid meie suured naiskoondised alustada poliitilist selgitustööd oma liigete hulgas ja õhutada neid elavamale osavõtule poliitilisest tööst meie

erakondades. Otsustati ka tulevastel valimistel astuda energilisele kihutustööle naiste hulgas nende nimikirjade heaks, kus leiduvad ka naiskandidaadid ja seda nimelt läbiviidavatel kohtadel. Sellesisu-line märgukiri koostati ja saadeti kõigi meie erakondade esindajatele, et need sellest oma järeldused teeksid. See märgukiri, mille allpool äratome, on meile, naistele, suuresti kohustav.

Igaüks meist peab enesele valima erakonna ja astuma selle liikmeks juba aegsasti. Poliitiline võitlus on esijoones võitlus võimu pärast. Võidab see, kellel rohkem võimu. Sellepärast arvestatakse igas erakonnas ka ainult poliitilise jõuga. See peab naistele, asudes elavamalt poliitilisele tegevusele, olema selge algusest peale. Naiste ülesannetest meie poliitilises elus, nende ülesannetest ka meie poliitilise elu moodustajates — erakondades — tuleb meil lähemal ajal kõikjal kõnelda. Peatume nende küsimuste juures ligemalt ka „Naiste Hääle“ järgmistest numbrites.

Erakondadele saadetud märgukiri käib järgmiselt:

Seadusandlik töö Eestis on seni arenenud peaaegu arvestamata eesti naiskodaniku huvidega ja ilma nimetamisväärse naiskodanikkude osavõtuta nii sellest kui ka eesti poliitilisest elust üldse.

Sarnane, üle poole meie kodanikkonna passiivsus pole soovitatav nähe riiklikus elus, samuti ta pole kooskõlas demokraatliku korraga, milline peaks tu-

gema kõigi kodanike ühtlasele ja teadlikul kohuste kandmisel kui ka õigustest osasaamisel.

Naiskodanike osavõtt seadusandlikust tööst on seda tarvilikum, et suur hulk seadusi kõige otsesemalt puudutab naise elulisi huvisid, mispärast naistel lasub kohustus öelda oma otsustav sõna nende kujundamisel.

Allakirjutatud eesti organiseeritud naiste keskkorraldused, esindades oma seljataga seisva ligi 300 üksikorganisatsiooni kindlat tahtmist, pöörduvad teie erakonna keskkomitee ja riigik-rühma poole ettepanekuga eelseisvatel riigikogu valimistel arvestada naiskodanike osavõtuga poliitilisest elust ja üles võtta naiskandidaate oma erakonna nimikirjade läbiminevatel kohtadel. Allakirjutajad otsustasid oma sellekohasel nõupidamisel eelseisvate valimistega eriti arvestada ja teha kihutustööd naiste hulgas ainult nende parteide kasuks, kus esinevad naiskandidaadid läbiminevatel kohtadel.

Allakirjutajad on veendunud selles, et suurema hulga naisindajate osavõtt parlamendi tööst kaasa aitab seadusandluse elule lähendamisele ja süvendamisele.

Eesti Naisliidu nimel: (allkirjad).

Eesti Maanaiste Keskseksi nimel: (allkirjad).

Eesti Akad. Naiste Ühingu nimel: (allkirjad).

Eesti Naiste Karskusliidu nimel: (allkirjad).

KROONIKA.

(Järg.)

Tunnustades kasvatusliku ja kõlblise mõju tähtsust, mida avaldavad naised, samuti nende mõju avaliku arvamise moodustamisel, sellele kaastööle võib olla määratu suur mõju ja see võib osutada väga tulemusrikkaks.

Komisjon ei pidanud tarvilikuks uurida naiste koostöö vormilist külge, kuna see on juba lahendatud Rahvasteliidu põhikirja 7-mas artiklis. Ka ei või komisjon ennast segada Rahvasteliidu delegatsioonide ja komisjonide koosseisu määramisse, kuna see on jäetud iga riigi valitsuse õiguseks. Rahvasteliidul tuleb uurida vaid üldisi võimalusi, kuidas tihendada naiste kaastööd.“

See ettepanek võeti vastu Rahvasteliidu üldkoosoleku poolt. Rahvasteliidu Nõukogu omalt poolt avaldas 19-mal septembril selle resolutsiooni puhul oma presidendi kaudu järgmist:

„Ma olen kindel, et Rahvasteliidu liikmeil on teada, et suured naisorganisatsioonid juba aastaaid on teinud propagandat Rahvasteliidule ja selle tööle.

Kõigi maade naised on kaasa aidanud selleks, et Rahvasteliidu tegevuse ülesanded saaksid teatavaks suurematele hulkadele. Nad on aidanud arendada rahvastevahelist sõprust; nad võtavad tegelikult osa Rahvasteliidu tööst mitmes komisjonis ja mitmed riigid on neid siia saatnud oma esindajatena.

Mina usun, et kõik Rahvasteliidu liikmed usuvad samuti kui mina, et naiste kaastöö peab kasvama ja et selle kaastöö võimalusi tuleb põhjalikult uurida.

Minu arvamine on, et selleks on vaja koguda materjale ja astuda ühendusse naisorganisatsioonidega ja sellepärast on minu ettepanek, et volitakse peasekretäri koguda andmeid ja valmistada selle küsimuse kohta aruanne järgmiseks Rahvasteliidu üldkoosolekuks.“

Nõukogu, arutades käesolevat küsimust, otsustas, et naiste kaastöö küsimus tuleb jagada kahte ossa: naiste kaastöö rahu ja desarmeerimise küsimuses ja üldine kaastöö Rahvasteliiduga. Mis puutub küsimuse esimest osa, siis, silmas pidades, et selle uurimise tulemused võiksid olla kasulikud juba desarmeerimise konverentsile 1932. aasta veebruaris, peab nõukogu seda uurima oma koosolekuil 1932. aasta jaanuaris; teine osa küsimusest tuleks põhjalikule arutusele järgmisel üldkoosolekul 1932. aasta septembris. Peasekretär peab seadma oma korraldused selle järele.

Organisatsioonid, kes selles küsimuses soovivad esineda ettepanekutega Rahvasteliidule, peavad need esitama Genfi hiljemalt jaanuariks 1932, kui need puutuvad desarmeerimisküsimust, üldise kaastöö küsimuses aga hiljemalt 1-seks juuliks 1932.

Väljaandja: Eesti Naisliit.

Vastutav toimetaja: Marie Reisik.